

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

ראש השנה דף יא-א

ענינו: מחלוקת ר"א ור' יהושע
אי בתשרי או בניסן נברא העולם

דברי הגמ'

בניסן נברא העולם). תניא ר' רבי אליעזר
אומר בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו
נגאלו בתשרי עתידין ליגאל ר' יהושע אומר
בניסן נברא העולם בניסן נולדו אבות בניסן

דף יא.

חכמי ישראל מונין למבול כר"א ולתקופה
כר' יהושע חכמי אומות העולם מונין אף

שער הכוונות ענין ראש השנה דרוש א'
ונחזור לענין א' ולהבין הדרוש שהוא
הראשון, צריכים אנו לבאר, ענין מחלוקת
ב' תנאים, ר"א ור' יהושע, במסכת ר"ה, ט'
וז"ל, תניא ר"א אומר, בתשרי נברא כר'.
ר"א, מנין שבניסן נברא העולם, שנאמר
ותוצא הארץ דשא כו', הוי אומר זה ניסן.
וקשה, שנראה כחולקין במציאות ח"ו, וח"ו
דברי אחד מהם אינו אמת, וזה תימא גדולה.
אבל האמת הוא, כי אלו ואלו דברי
אלהים חיים, אלא שזה מדבר בדרוש א', וזה
מדבר בדרוש א'.

תוס' לקמן כז. ד"ה כמאן
אומר ר"ת דאלו ואלו דברי אלהים
חיים ואיכא למימר דבתשרי עלה
צמחשצה לצראות ולא נצרא עד ניסן
ודכוותה אשכחן צפרק עושין פסין
(עירוין דף ית. ושם) גזי אדם שעלה
צמחשצה לצראות שנים ולצקוף לא
נצרא אלא אחד:

שלי"ה מסכת פסחים תורה אור אות קז

ודברי שניהם אמת, כי בתשרי נברא העולם, ונתחדש
יש מאין, אכל זה לא נודע ונתפרסם לרבים, והאמות
מקחישים בו, ואומרים שהעולם פמנהגו נוהג מעולם
ועד עולם. אמן בניסן נתגלה חדושו, דהינו לכל
האותות והמופתים אשר עשה משה במצרים בשדוד
המערכת והרוסו בשעה שהיתה המערכת בתכליתו

יד מצרים על הגדה של פסח להגרי"א חבר

יכול מראש חודש כו'. כבר כתבנו למעלה¹⁵⁰ שביציאת מצרים היתה ממש בריאה
חדשה, שאז התחיל ניהוג העולם ע"י ניסים ונפלאות, וכתבתי במקום אחר¹⁵¹
במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע אם בניסן נברא העולם או בתשרי¹⁵², שבאמת
קי"ל להלכה כשניהם¹⁵³, לתקופה כרבי יהושע ולבריאת העולם כרבי אליעזר. ומבואר
בכתבי האריז"ל¹⁵⁴ שבמחשבה היתה בריאת העולם בתשרי, ובלידה בניסן¹⁵⁵.

ויש כאן ג"כ כוונה אחרת, שתשרי היא התחלת סידור העולם בניהוג הטבעי, ו[ניסן]
ענין התחלת סידורו למעלה מן הטבע. ולכן למלכי ישראל מניסן מנין¹⁵⁶ שהם
תלויים בהשגחה, ולכן כתיב¹⁵⁷: "החודש הזה לכם ראש חדשים" וגו'. ובעת ביאת
ראש חודש ניסן שבו יצאו ממצרים אז היה סידורו בענין הניסי¹⁵⁸, ונמצא שהתחיל
ממש מראש חודש. ולכן היה סלקא דעתך שמאז יתחיל זמן סיפור-יציאת מצרים,